

Filozofovo bytí — a čas

Akademie věd
České republiky

Jan Patočka
na pracovištích Akademie věd

„Byli tři čeští filosofové světového významu a mimořádné mravní síly a čistoty: Jan Ámos Komenský, Tomáš Garrigue Masaryk, Jan Patočka...“

Tato slova proslulého lingvisty Romana Jakobsona jsou klíčem k výstavě věnované širším kontextům života a díla Jana Patočky, pořádané Archivem Jana Patočky při Filosofickém ústavu AV ČR. Tyto kontexty jsou utvářeny především filozofovými texty, nejen takovými, které byly za střídavé přízně a nepřízně politických režimů postupně publikovány, ale i množstvím těch, které zůstaly po dlouhá léta v rukopisech a strojopisech. Náleží sem také rozsáhlá filozofova korespondence, umísťující Patočkovo působení do sítě odborných i osobních vztahů: tato učenecká „res publica“, pomyslná nadnárodní „republika vzdělavců“, bývala podobně jako již za časů Komenského „republikou dopisů“.

Výstava rovněž vědomě dává do souvislostí Patočkovy badatelské pobyty na pracovištích, které jsou dnes součástí Akademie věd ČR. Právě zde se Patočka věnoval svým dvěma významným předchůdcům ze zmíněné okřídlené trojice, Komenskému a Masarykovi. Stopy jsou patrné v dnešním masarykovském a kmeniologickém bádání soustředěném v Masarykově ústavu AV ČR a v Kmeniologickém oddělení Filosofického ústavu AV ČR.

V navázání na aktivitu svých členů v letech 1968–1989 představuje Archiv JP ucelenou sbírku Patočkových textů, ať v jejich rukopisné podobě či v časopiseckých a knižních vydání, včetně někdejších samizdatových a exilových. Výstava dokumentuje také rozsáhlou překladatelskou tvorbu věnovanou Patočkovým textům, tlumočeným dosud do pětadvaceti jazyků. Kromě Sebraných spisů Jana Patočky jako výsledku ediční činnosti AJP klade důraz i na soudobou formu sdílení Patočkových myšlenek „on-line“ prostřednictvím unikátních, digitálně konzervovaných zvukových záznamů přednášek a seminářů. Jako reflexi filozofické paměti zahrnuje rovněž výběr raných vydání významných filozofických děl, jimiž se Patočka inspiroval a která se dochovala v jeho osobní knihovně, spravované dnes Archivem JP.

Vycházejíc z ohniska Patočkova života („filozofova bytí“) v čase dějinami obtěžkaného 20. století pokouší se výstava konstruovat širší síť vztahů a souvislostí. Rozsáhlý transfer vědění i dějinného vědomí, sdílený jak vědeckými osobnostmi, tak univerzitními okruhy či akademickými institucemi prostřednictvím duchovně blízkých nakladatelských domů a médií, donedávna především knižních či časopiseckých, uskutečňoval se ještě psaným a tištěným slovem. To vše vidíme dnes zpětně jakoby předznamenáno samotnou fenomenologickou filozofií, vzešlou nikoli náhodou z času moderní krize 20. století. Byl to Jan Patočka, který ve stopách svého učitele Edmunda Husserla rozvinul univerzalistickou „světovost“ této filozofie a na jejím pozadí jako jeden z prvních v Evropě zahájil uvažování o dějinách v době „po-evropské“, v éře tzv. „globalizace“.

